

05. Stereotypy a predsudky

Cieľ:

- študenti pochopia význam termínu stereotyp a preskúmajú, čo všetko môže zahŕňať
- študenti sa pokúsia nájsť príklady stereotypného správania, resp. vnímania sveta v minulosti, v súčasnosti a vo vlastnom živote
- študenti si budú viac uvedomovať predsudky, ktoré majú (môžu mať) voči iným, ako aj vplyvu predsudkov na každodenný život. Rovnako si uvedomia spôsoby, akými je možné stereotypom odolávať/vzdorovať – a to vlastným i cudzím.
- študenti sa naučia pracovať so svedeckými výpoveďami a analyzovať ich

Veková skupina: 13 - 18 rokov

Materiály:

- tabuľa, projektor alebo televízia, DVD prehrávač
- DVD s úryvkami interview Margity Schwalbovej a Etely Svobodovej. Úryvky interview stiahnite z internetu a napáľte na DVD alebo uložte na iné médium. Pred vyučovacou hodinou vyskúšajte, či vaše technické vybavenie bez problémov prehráva stiahnuté video. Ak vášmu počítačovému prehrávaču chýbajú kodeky nutné na prehratie videa, aktualizujte prosím svoj software.
- pracovné listy

Časová dotácia: 45 minút - jedna vyučovacia hodina

Hodina sa vhodne dopĺňa s ostatnými hodinami celej série, prelína sa ako tematicky, tak aj postavami spomínajúcich svedkov

Obsah hodiny

Motivácia:

1. Požiadajte študentov, aby do zošita opísali udalosť, kedy od niekoho očakávali určité správanie a boli prekvapení, keď sa dotyčná osoba zachovala úplne inak.
2. Diskusia vo veľkej skupine o zapísaných zážitkoch:
 - Ako sa v konkrétnych prípadoch líšila realita od očakávania?
 - Ako sa študenti cítili, keď si uvedomili, že ich predstavy boli mylné?
 - Z čoho vychádzali tieto očakávania? Z osobnej skúsenosti? Z niečoho iného?

05. Stereotypy a predsudky

Aké slovo vystihuje najlepšie toto očakávanie? (väčšina odpovedí bude správna, ale úplne správny je termín „stereotyp“.)

3. Napíšte na tabuľu slovo “STEREOTYP”
4. Pokúste sa s triedou nájsť čo najviac definícií, synonym a voľných asociácií slova *stereotyp* a zapisujte ich na tabuľu do „pavúka“.
5. Diskusia vo veľkej skupine o slove *stereotyp*:
 - Prečo majú ľudia stereotypy?
 - Prečo sa väčšina stereotypov týka „tých druhých“, a celých skupín?
 - Existujú stereotypy, ktoré máme sami o sebe?
 - Zakladajú sa stereotypy na faktoch? Ako vznikajú?
 - Aké stereotypy poznáte, počuli ste od kamarátov, od rodičov?
 - Sú stereotypy pre spoločnosť prínosné?
 - Môžu byť stereotypy nebezpečné?
 - Poznáte nejaké stereotypné predstavy o Slovákoch? Ako sa cítite, keď sa podľa nich niekto správa?
 - Ako sa cítite, keď i vás niekto posudzuje podľa stereotypov?
 - Ako sa môžeme brániť stereotypnému videniu sveta?
6. Pred uvedením prvého klipu študentov vysvetlite, že uvidia popis stereotypu z roku 1936. Pustite úryvok z interview Margity Schwalbovej.
7. Krátka diskusia k ukážke: pogrom sa odohral v dňoch 24. – 29. 4. 1936 ako reakcia na premietanie filmu Golem, pretože film bol považovaný za príliš židovský.
 - Definujte popisovaný stereotyp – alebo je v úryvku popísaných viac stereotypov ?
 - Jak ovplyvnili tieto stereotypy správanie ľudí? Odkiaľ sa vzali?
 - Čo si o tomto správaní myslíte?
8. Rozdeľte triedu do dvojíc, a každé dvojici dajte jeden pracovný list „Stereotypy.“ Študenti majú na základe stereotypov, o ktorých počuli, doplniť vetu pre každú uvedenú skupinu ľudí.
9. Diskusia vo veľkej skupine: študenti čítajú a vysvetľujú svoje odpovede.
 - Počuli ostatní študenti podobné alebo rovnaké stereotypné označenia?
 - Sú niektoré stereotypy úplne nové, či prekvapivé?
 - Aké negatívne vplyvy vnášajú podobné názory do každodenného života ?

05. Stereotypy a predsudky

- Majú aj pozitívny vplyv?
 - Môžu sa jednotlivci pokúsiť niektoré stereotypy vyvrátiť, poopraviť či zabrániť ich šíreniu?
10. Pred uvedením druhého klipu vysvetlite študentom, že uvidí popis stereotypu z roku 1944. Pustíte úryvok interview Etely Svobodovej.
 11. Požiadajte každého študenta, aby vyplnil pracovný list „Očakávané a skutočné správanie“ na základe práve zhliadnutého úryvku interview. Dovoľte študentom krátku diskusiu:
 - Čo ste očakávali, že sa bude diať? Prečo?
 - Čo myslíte že očakávali ľudia pozorujúci situáciu na ulici?
 - Aký stereotyp by ste očakávali u vojaka? A u žida?
 - Odkiaľ by tieto stereotypy získali? Prečo sa podľa nich nesprávali?
 - Udalosť sa stala v roku 1944. Mohlo by sa všetko odohrať v inom roku úplne inak? Prečo?
 12. Na záver požiadajte študentov o reflexiu nasledovnej otázky (v rámci hodiny alebo formou písomnej domácej úlohy): Stalo sa vám už, že ste si uvedomili nesprávnosť vašich stereotypných predstáv, i to ako vám bránili žiť naplno? Prežili ste stretnutie, ktoré vaše stereotypné predstavy zmenilo?

Možné rozšírenie hodiny

Tretí video klip, úryvok interview Margity Schwalbovej, zachytáva nesprávnosť stereotypných predstáv o vzťahoch medzi židmi a Nemcami, židmi a katolíkmi. I k tomuto klipu je možné vyplniť pracovný list „Očakávané a skutočné správanie“.

Možné otázky do diskusie:

- Aké vzťahy ste očakávali medzi židmi a Nemcami?
- Poznáte aj iných kresťanských väzňov koncentračných táborov, prípadne iných blahoslavených väzňov koncentračných táborov? Ako sa tam dostali?
- Poznáte kresťanských väzňov KT, ktorí mali byť zabití ako židia? Ako to bolo možné?

Doplňkový materiál k téme možno nájsť aj na :

<http://www.teresa-benedicta.sk/edita.htm>

http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/pribehy/_zprava/319921

Príloha 1: Definície

05. Stereotypy a predsudky

S identitou každého človeka, s jeho identifikáciou s určitou skupinou (etnickou, náboženskou, vekovou, záujmovou) sa spájajú pojmy *stereotyp a predsudok*.

Tvoria súčasť základnej výbavy identity, podieľajú sa na jej formovaní a udržiavaní.

Stereotypy sú štandardizované predstavy, často emocionálne zaťažené, veľmi stabilné a takmer nezávislé od prežitých skúseností ľudí. Prenášajú sa na jedinca ako výraz verejného názoru (prostredníctvom rodiny, školy, autorít). Tvorí ich predstava, ktoré majú ľudia o sebe, o „svojej“ skupine, s ktorou sa identifikujú, a o členoch iných skupín, s ktorými sa naopak nestotožňujú.

(Např. *Slováci sú pracovití a srdeční ľudia*. – stereotyp Slovákov o sebe uplatňujúci sa pri konštruovaní národnej identity).

Vznik a používanie stereotypov sa skúma (aj) prostredníctvom konkrétnych postojov a správania ľudí.

Predsudky predstavujú zvyčajne negatívne postoje, voči určitej skupine ľudí ako celku, resp. voči jednotlivcovi považovanému za člena skupiny. Ide o silne emotívne, iracionálne aj racionálne predstavy o určitej skupine, vyvolávajúce následne isté správanie sa voči danej skupine – např. *diskrimináciu*. (Např. *Škóti sú lakomí. Cigáni sú zlodeji. Bezdomovci sú leniví opilci*.)

Príloha 2: Pracovný list - Stereotypy

05. Stereotypy a predsudky

Meno _____

Pracovný list: Stereotypy

1. Chlapci _____

2. Dievčatá _____

3. Starí ľudia _____

4. Deti _____

5. Učitelia _____

6. Policajti _____

7. Matky _____

8. Atléti _____

Príloha 3: Pracovný list - Očakávané a skutočné správanie

05. Stereotypy a predsudky

Meno: _____

Pracovný list: Očakávané a skutočné správanie

